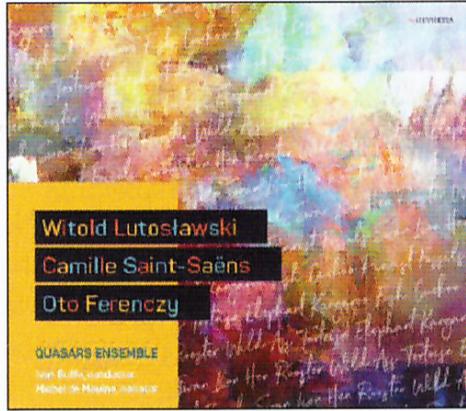


klasika

**Witold Lutosławski
Camille Saint-Saëns
Oto Ferenczy**
Quasars Ensemble
I. Buffa,
M. de Maulne
Hevhetia 2019

Na svojom najnovšom alume načrel Quasars Ensemble do repertoárových vôd slávneho Českého noneta, súboru dnes oslavujúceho 95 rokov od založenia (čo je o 5 rokoch viac ako násť rozhlasový orchester, ktorým sa radi hrdíme ako svojím najstarším profesionálnym hudobným telesom). Je si čo pripomínať, keďže za ten čas vzniklo okolo troch stovák pôvodných kompozícii šítých na mieru priamo tomuto zoskupeniu a medzi autormi sa vyskytujú mená ako Bohuslav Martinů, Sergej Prokofiev alebo Witold Lutosławski. Práve jeho *Tanečné prelúdiá* vo verzii pre nonetu (nasledujúcej po pôvodnej podobe pre klarinet a klavír a neskoršej pre klarinet, strunové a bicie nástroje) otvárajú čerstvo vydanú nahrávku. Pravdaže, nešlo tu v prvom rade o nejakú poctu Českému nonetu, skôr o poukázanie na potenciál flexibilného nástrojového obsadenia Quasars Ensemble pokryt (a tiež „oprášiť“) nejednu zaujímavú kompozíciu z jeho repertoáru. Dramaturgiu užatvára *Concertino per 10 strumenti* Ota Ferenczyho, ktoré vzniklo prepracovaním *Noneta* z roku 1948, pôvodne určeného českému ansámlu, no napokon neuvedené. Centrálnu pozíciu v dramaturgii zastáva „domácka“, čiže pôvodná komorná verzia slávneho *Karnevalu zvierat* Camilla Saint-Saënsa, popretkávaná textami, ktoré k jednotlivým časťiam napísal herec, spevák a humorista Francis Blanche.

Aj keď obaja, Lutosławski aj Ferenczy, boli vo svojej ranej tvorbe bytosťne zviazaní s hudbou Bélu Bartóka, rozdiely ich kompozičných prístupov v predstavených skladbách mohli byť sotva väčšie. Poľský skladateľ čerpá skôr z bezprostrednej folklórnej inšpirácie, aspoň na prvý pohľad; jeho päť miniatúr predostiera svieže (a chvíľami lyrické a clivé) štylizácie ľudových piesní – hoci

neznámej provenience, možno pochádzajúce skôr z autorovej vlastnej fantázie než zo zbierok či terénnych záznamov. V každom prípade sú dokladom Lutosławského muzikality, skladateľského dôtipu, schopnosti trefného, aforistického a humorom okoreneneho hudobného vyjadrovania. Ich pôvodnú podobu uviedli klarinetista Martin Mosorjak v sprievode umeleckého vedúceho Quasars Ivana Buffu verejne viackrát a aj v nonetovej verzii, kde ešte viac vynikne farebnosť materiálu, sú virtuozita a pochopenie pre štýl samozrejmostou. Možno to vyznie ako klišé, no zdá sa, že tejto hudbe dokonale porozumie iba interpret zo stredoeurópskeho regiónu. Okrem toho prekvapí a poteší vynikajúca práca zvukových majstrov vo Viedenskom Konzerthause, zvuk ansámlu je zosnímaný veľmi kvalitne, akustické podmienky v sále sa (aspoň pri počúvaní) javia ako dokonalé.

Poteší aj Saint-Saëns; vtipné rýmovačky (žiaľ, prístupné len vo francúzštine, hoci pochybujem, že by ich bolo možné plnohodnotne previesť do akéhokoľvek iného jazyka) súce prerušujú hudobný prúd aj v okamihoch, kde by mal plynúť attacca, dokážu však, ak im človek rozumie aspoň sčasti, navodiť onú domácku atmosféru, v akej sa odohrali prvé predvedenia *Karnevalu zvierat*. Preto mi táto verzia – s dvoma klavírmami, sláčikovým kvintetom, flautou, klarinetom, sklenenou harmonikou (resp. zvonkohrou) a xylofónom – pripadá omnoho autentickejšia a živšia než odtažité orchesterálne verzie. Centrom je neraz virtuózne poňaté klavírne duo (Ivan Buffa s manželkou Dianou), aj sláčikové kvinteto však pri tutti dosahuje takmer orchesterálnu plnosť znenia. Všetko tu skvele funguje: výber tempa, synchronizácia súhry, pochopenie hudobného humoru. Niekoľko častí za všetky: *Sliepky a kohúty* dokonale parafrázuje populárnu čembalovú skladbu od Rameaua, sólový kontrabas (intonačne čistý Marián Bujňák) v *Slonovi* si nehnabe ne útahuje z Berliozovho *Fausta*, takmer rozprávkový zvuk má *Akvárium*, vtácie imitácie (technicky suverénna Andrea Mosorjaková) vo *Voliére* majú nadzemskú ľahkosť, *Klaviristi* (ako sa vlastne dostali medzi zvieratá...?) zasa pri svojich stupniach a trilkoch patríčny stupeň skladateľom požadovanej „desynchronizácie“, xylofón vo *Fosíliách* hrá kostlivcom do tanca bezchybne. Herec, spevák, básnik a recitátor Michel de Maulne dodáva textom okrem iskry humoru aj neopakovateľný francúzsky šarm a punc autenticity. Možno by sa Quasars Ensemble mohol v budúcnosti obzrieť aj po podobne „domáckych“ predohrách k bábkovým hrám Matěja Kopeckého, ktoré pre súkromné pred-

vedenia napísal Bedřich Smetana; najmä *Doktor Faust* je z hľadiska hudobnej komiky výživný...

Ferenczyho *Concertino* je z celkom iného sveta. Balansuje medzi bartókovskou polymodalitou a neoklasicizmom smerujúcim k Stravinskému či Prokofievovi. Po *Hudbe pre štyri sláčikové nástroje*, ktorá Ferenczemu tesne po vojne priniesla širší ohlas (Bartókova cena v Budapešti) a zaradila ho k perspektívnym skladateľským osobnostiam s progresívnou orientáciou na našom území, ide o ďalší doklad jeho odvážnych ambícií. To, že tieto smerovania zvrátil nástup totalitného režimu presadzujúceho odlišné estetické preferencie, je už história. No teraz (konečne!) máme pred sebou interpretačne kvalitnú podobu tohto diela (resp. jeho revízie z roku 1974 s pridaným partom druhých husl), čo je samo osebe významný počin z hľadiska oživovania našej kultúrnej pamäti. Ferenczyho hudobná diktia nie je natol'ko osobitá ako tá Lutosławského, no rozhodne je tu manifestovaná schopnosť účelne vystavat členitú oblúkovú formu pokrývajúcu plochu takmer zo minút a pohotovo narábať so sadzbou rozšíreného komorného média, aké v dejinách našej hudby dovtedy nemalo veľa pendantov – ak nerátame prelomovú *Sonatínu* Alexandra Albrechta. V rýchlych úsekoch formy cítiť v melodickej invencii jasné bartókovské akcenty, no zároveň aj dobrú oboznámenosť so Stravinským a tiež Schönbergom (*Komorná symfónia*). V tých pomalších a lyrickejších sa však pod maskou modernistu predsa len zaskvie záblesk romantiky. No aj to je (zrejme už navždy) nezmazateľnou súčasťou genetického kódu slovenského skladateľa.

Robert KOLÁŘ